

मालपोत ऐन, २०३४

लालमोहर र प्रकाशन मिति
२०३४।१।१८

संशोधन गर्ने ऐन

१. मालपोत (पहिलो संशोधन) ऐन, २०४०	२०४०।७।१३
२. न्याय प्रशासन सुधार (चौथो संशोधन) ऐन, २०४३	२०४३।७।२४
३. मालपोत (दोश्रो संशोधन) ऐन, २०४५	२०४५।६।२६
४. मालपोत (तेश्रो संशोधन) ऐन, २०४६	२०४६।७।११
५. अर्थ सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०४७	२०४७।८।२७
६. न्याय प्रशासन ऐन, २०४८	२०४८।१।१६
७. मालपोत (चौथो संशोधन) ऐन, २०४९	२०४९।१।८
८. मालपोत (पाँचौ संशोधन) ऐन, २०५४	२०५४।८।२६

२०३४ सालको ऐन नं. २५

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचुडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला परम नेपालप्रताभास्कर ओजस्विराजन्य परम गौरवमय तेजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद परम उज्ज्वल कीर्तिमय नेपालश्रीपद परम प्रोज्ज्वल नेपालतारा परम पवित्र ॐरामपट्ट परम ज्योतिर्मय सुविख्यात त्रिशक्तिपट्ट परम सुप्रसिद्ध प्रवल गोरखादक्षिणबाहु परमाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समर विजयिनाम् ।

मालपोतसम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : मालपोतको असूल तहसीलसम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन र एकीकरण गर्न र जग्गा आबाद गर्ने सम्बन्धमा केही थप व्यवस्था गर्न बाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाइबक्सेको छ ।

परिच्छेद-१ प्रारम्भिक

- संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ :
  - यस ऐनको नाम “मालपोत ऐन, २०३४” रहेकोछ ।
  - यस ऐनको विस्तार नेपाल अधिराज्यभर हुनेछ ।
  - यो ऐन श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको जिल्लामा तोकेको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

ऐन प्रारम्भ भएको मिति र जिल्लाहरू :-

- देहायका २७ जिल्लाहरूमा मिति २०३५।१।१ देखि लागू हुने गरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०३५।१।२।१४) :- इलाम, भ्रुवा, मोरङ, सुन्सरी, उदयपुर, सप्तरी, सिराहा, सिन्धुली, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, बाग, पर्सा, चितौन, भक्तपुर, ललितपुर, काठमाडौं, नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलवस्तु, दाङ, सुर्खेत, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुर ।
- देहायका ५ जिल्लाहरूमा मिति २०३५।४।१ देखि लागू हुने गरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०३५।४।२।०) :- पाँचथर, धनकुटा, रामेछाप, तनहुँ र मुस्ताङ ।
- देहायका ६ जिल्लाहरूमा मिति २०३६।१।१ देखि लागू हुने गरी तोकिएको (नेपाल राजपत्रमा - २०३५।१।२।६) :- डडेल्धुरा, तेह्रथुम, काभ्रेपलाञ्चोक, धादिङ, पाल्पा र म्याग्दी ।
- देहायका ३ जिल्लाहरूमा मिति २०३६।८।१ देखि लागू हुने गरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०३६।८।१।७) :- मकवानपुर, नुवाकोट र कास्की ।
- रसुवा जिल्लामा मिति २०३६।५।१ देखि लागू हुनेगरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०३६।५।१।१)
- देहायका ३ जिल्लाहरूमा मिति २०४०।४।१ देखि लागू हुने गरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०४०।४।१।१) :- सल्यान, बागलुङ र भोजपुर ।

- परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-
  - “मालपोत कार्यालय” भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको कार्यालय सम्भन्नु पर्छ ।
  - “मालपोत” भन्नाले जग्गावालाले प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम श्री ५ को सरकारलाई तिर्नु पर्ने मालपोत तथा सो सरहको अरु कुनै तिरोलाई सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले यो ऐनबमोजिमको म्यादभित्र मालपोत नतिरे वापत लाग्ने शुल्कलाई समेत जनाउँछ ।
  - “मालपोत अधिकृत” भन्नाले श्री ५ को सरकारले नियुक्त गरेको प्रमुख मालपोत अधिकृत, ^१..... मालपोत अधिकृत वा यस ऐनबमोजिम मालपोत अधिकृतको अधिकार प्रयोग गर्न पाउने गरी श्री ५ को सरकारले नियुक्त गरेको अन्य कुनै अधिकृत वा मालपोत कार्यालयका प्रमुखलाई सम्भन्नु पर्छ ।
  - “सरकारी जग्गा” भन्नाले सडक, बाटो, रेल्वे तथा सरकारी घर, भवन वा कार्यालय रहेको जग्गा सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले श्री ५ को सरकारको अधीनमा रहेको बन, बुटेन, जंगल, नदी, खोला नाला, नदी उकास, ताल, पोखरी तथा सो को डिल, नहर, कुलो, ऐलानी, पर्ती वा अन्य जग्गा, भीर, पहरा, डगर बगर र श्री ५ को सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी सरकारी जग्गा भनी तोकिएको जग्गा समेतलाई जनाउँछ ।
  - “सार्वजनिक जग्गा” भन्नाले कुनै व्यक्तिले मात्र नभै सार्वजनिक रूपमा प्रयोग गर्न पाउने परापूर्व देखि प्रचलनमा रहेको बाटो, कुवा, पानी पँधैरो, पानीघाट, इनार, पोखरी तथा सोको डिल, गाईवस्तु निकाल्ने निकास, गोचर, मसानघाट, चिहान, पाटी, पौवा, देवल, धार्मीक उपासना गर्ने स्थल, स्मारक, मठ, मन्दिर, चोक, डक्ली, ढल, चौतारो, हाट, मेला लाग्ने ठाउँ, सार्वजनिक मनोरञ्जन गर्ने तथा खेलकुद गर्ने ठाउँ र श्री ५ को सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी सार्वजनिक जग्गा भनी तोकिएको जग्गा समेत सम्भन्नु पर्छ ।
  - “वर्ष” भन्नाले आर्थिक वर्ष सम्भन्नु पर्छ ।
  - “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।

परिच्छेद -२

मालपोत कार्यालयको स्थापना

- मालपोत कार्यालयको स्थापना :
  - श्री ५ को सरकारले प्रत्येक जिल्लामा [▲]आवश्यकतानुसार मालपोत कार्यालयको स्थापना गर्नेछ ।
  - “मालपोत अधिकृतले आफ्नो सबै वा केही अधिकार आफ्नो मातहतको अधिकृत स्तरका कर्मचारीलाई आफ्नो सामान्य रेखदेख र नियन्त्रणमा रहने गरी प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
  - यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कायम रहेका माल अड्डा र कोष तथा तहसील कार्यालयहरू यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्वतः मालपोत कार्यालयहरूमा परिणत हुनेछन् ।

- देहायका ३ जिल्लाहरूमा मिति २०४१।४।१ देखि लागू हुने गरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०४१।४।१।१) :- गोरखा, गुल्मी र स्याङ्जा ।
  - देहायका ३ जिल्लाहरूमा मिति २०४३।४।१ देखि लागू हुनेगरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०४३।३।१।१) :- पर्वत, अर्घाखाँची र दार्चुला ।
  - देहायका २ जिल्लाहरूमा मिति २०५१।४।१ देखि लागू हुनेगरी तोकिएको (नेपाल राजपत्र - २०५१।४।१।१) :- वाजुरा र दैलेख
- चौथो संशोधनद्वारा थप ।
 ● पाँचौ संशोधनद्वारा भिकिएको
 ▲ पाँचौ संशोधनद्वारा थप ।
 ▲ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

- (२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत तत्काल प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम माल अड्डा वा कोष तथा तहसील कार्यालयहरूले प्रारम्भ गरी पूरा हुन बाँकी रहेका काम यो ऐन प्रारम्भ भएपछि मालपोत कार्यालयहरूले जारी राख्नेछन् ।
४. भूमि प्रशासनको काम भूमिसुधार अधिकारी तथा मालपोत कार्यालयमा सार्ने :
- (१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कायम रहेका भूमि प्रशासन कार्यालयहरू यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्वतः भूमिसुधार कार्यालयहरूमा र भूमि प्रशासकहरू भूमिसुधार अधिकारीहरूमा परिणत हुनेछन् र यो ऐन प्रारम्भ भएपछि भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ अन्तर्गतको काम सोही ऐनबमोजिम भूमिसुधार कार्यालय वा भूमिसुधार अधिकारीले गर्नेछ ।
- (२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत भूमि प्रशासन ऐन, २०२४ बमोजिम भूमि प्रशासन कार्यालय वा भूमि प्रशासकले प्रारम्भ गरी पूरा हुन बाँकी रहेका भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ बमोजिमका काम यो ऐन प्रारम्भ भएपछि भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ बमोजिम भूमिसुधार कार्यालय वा भूमिसुधार अधिकारीले जारी राख्नेछ ।
- (३) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत भूमि प्रशासन ऐन, २०२४ बमोजिम भूमिप्रशासन कार्यालय वा भूमि प्रशासकले प्रारम्भ गरी पूरा हुन बाँकी रहेका उपदफा (२) मा लेखिएदेखि बाहेक अन्य काम यो ऐन प्रारम्भ भएपछि यस ऐनबमोजिम मालपोत कार्यालयले जारी राख्नेछ ।
५. अन्य नेपाल कानूनबमोजिम माल अड्डा, कोष तथा तहसील कार्यालय वा भूमि प्रशासन कार्यालयले गर्ने काम मालपोत कार्यालयले गर्ने : यो ऐन प्रारम्भ हुँदाको बखत तत्काल प्रचलित अन्य नेपाल कानूनबमोजिम माल अड्डा, कोष तथा तहसील कार्यालय वा भूमि प्रशासन कार्यालयले गर्ने काम यो ऐन प्रारम्भ भएपछि दफा ४ को अधीनमा रही मालपोत कार्यालयले गर्नेछ र माल अड्डाको हाकिम, कोष तथा तहसील कार्यालयको प्रमुख वा भूमि प्रशासकले गर्ने काम मालपोत कार्यालयको प्रमुखले गर्नेछ र ती कानूनमा त्यस्तो कार्यालय वा अधिकारीको उल्लेख भएको ठाउँमा मालपोत कार्यालय वा मालपोत कार्यालयको प्रमुखको उल्लेख भएको सम्झिनेछ ।

परिच्छेद-३

जग्गाको दर्ता र रजिष्ट्रेशन गर्ने काम

६. जग्गाको दर्ता :
- (१) मालपोत कार्यालयले जिल्लाभित्रको प्रत्येक जग्गा तोकिएबमोजिम दर्ता गरी राख्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि जग्गाको दर्ता किताब खडा गर्दा जग्गा नाप जाँच भएको ठाउँमा सो नाप जाँचबाट तयार भएको जग्गाधनी दर्ता सेस्ता बमोजिम र जग्गाधनीदर्ता सेस्ता तयार नभएको वा जग्गा नाप जाँच नभएको ठाउँमा आफ्ना कार्यालयमा रहेको लगत वा भूमिसुधार कार्यालय वा अन्य कार्यालयबाट प्राप्त लगतबमोजिम खडा गर्नु पर्नेछ ।
- तर, दर्तावाला मरी वा निजबाट हक हस्तान्तरण भई अरुको हक हुन आएको जग्गामा त्यस्तो हक भएका व्यक्तिको नाउँमा जग्गा दर्ता गर्न मालपोत कार्यालयले आवश्यक भएमा डोर समेत खटाई अद्यावधि लगत खडा गर्नु पर्नेछ ।
- ▼(३) उपदफा (२) बमोजिम जग्गा दर्ता किताब खडा गर्दा प्रत्येक मालपोत कार्यालयले सम्बन्धित जग्गावालाहरूसँग तोकिए बमोजिमको विवरण माग गर्न सक्नेछ र यसरी माग गरेको विवरण उपलब्ध गराउनु प्रत्येक जग्गावालाको कर्तव्य हुनेछ ।
७. जग्गाको दर्तासम्बन्धी विशेष व्यवस्था :
- (१) दफा ६ को उपदफा (२) बमोजिम दर्ता किताब खडा गर्दा जग्गा (नाप जाँच) ऐन, २०१९ अन्तर्गत नापी हुँदा कुनै जग्गाको नापी नक्सा गर्न छुट हुन गएकोमा मालपोत

कार्यालयले नापी विभागको सहमति लिई *तोकिएको समितिको सिफारिशमा सो जग्गाको नापी नक्सा गराई दर्ता गर्न सक्नेछ ।

Σ(१क) यस ऐनको अन्य दफाहरूमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि श्री ५ को सरकारले आवश्यक देखेमा कुनै व्यक्ति, वर्ग वा क्षेत्रको जग्गा दर्ता गर्ने प्रयोजनको निमित्त उठेको समस्या समाधान गरी जग्गा दर्तासम्बन्धी निर्णय गर्नको लागि श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी एकजना अध्यक्ष र बढीमा चारजनासम्म सदस्यहरू भएको आयोग वा समिति गठन गर्न सक्नेछ र सो समिति वा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार सो आयोग वा समितिको गठन विधिमा तोके बमोजिम हुनेछ ।

○(२) जग्गा (नापजाँच) ऐन, २०१९ बमोजिम नाप नक्सा भएको कुनै जग्गा दर्ता गर्न सम्म छुट भएकोमा उक्त जग्गाको साबिक दर्ता, तिरो र भोग समेतको आवश्यक छानबिन गरी तोकिए बमोजिमको समितिको सिफारिसमा तोकिएको प्रकृया अपनाई मालपोत कार्यालयले त्यस्तो जग्गा दर्ता गर्न सक्नेछ । त्यस्तो दर्ता सम्बन्धमा मालपोत कार्यालयले निवेदन परेको मितिले दुई वर्षभित्र अन्तिम टुङ्गे लगाई सक्नुपर्नेछ ।

Φ(२क).....

(३) जग्गावालाको नाम, थर, वतन, उमेर वा निजको बाबु, बाजे, पति वा ससुराको नाम थर वा जग्गाको कित्ता नम्बर, क्षेत्रफल वा किसिम फरक परेकोमा वा दोहोरो दर्ता हुन गएकोमा मालपोत कार्यालयले आवश्यक जाँचबुझ गरी सो कुरा सच्याई दर्ता कायम गर्न सक्नेछ ।

▲क. एउटै जग्गाधनी संकेत नम्बर दिन सक्ने : मालपोत विभागले जग्गाधनीलाई नेपाल अधिराज्यभित्र निजको नाममा रहेको सबै जग्गाको एउटै जग्गा धनी संकेत नम्बर दिने गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

○द. रजिष्ट्रेशन, नामसारी, दाखिल खारेज र लगत कट्टा गर्ने काम :

(१) प्रचलित कानून बमोजिम लिखतको रजिष्ट्रेशन, नामसारी, दाखिल खारेज र लगत कट्टा गर्ने काम मालपोत कार्यालयले गर्नेछ ।

(२) रजिष्ट्रेशन हुने लिखतमा थैली अंक कायम गर्ने प्रयोजनको लागि तोकिएको समितिले सम्बन्धित क्षेत्रको जग्गाको न्यूनतम मूल्य निर्धारण गर्नेछ ।

(३) प्रचलित कानून बमोजिम भएको मिलापत्रको आधारमा मालपोत कार्यालयले जग्गा दर्ता वा दाखिल खारेज गर्दा सम्बन्धित जग्गाको साबिक दर्ता, मोठ वा नम्बरीसंग भिड्न आएमा मात्र त्यस्तो जग्गाको दर्ता वा दाखिल खारेज गर्नेछ ।

(४) व्यक्ति विशेषको जग्गा सार्वजनिक प्रयोजनको लागि दर्ता गर्न सम्बन्धित व्यक्तिको निवेदन परेमा तोकिएको समितिको सिफारिसमा मालपोत कार्यालयले त्यस्तो जग्गाबाट सो व्यक्तिको नाम कट्टा गर्न सक्नेछ ।

(५) मोही लागेको वा हदबन्दीमा कारवाही भएको जग्गाको श्रेस्तामा हेरफेर भएमा सो कुराको जानकारी मालपोत कार्यालयले भूमिसुधार कार्यालयलाई दिनुपर्नेछ ।

●दक. नापी नक्सा अद्यावधिक गर्ने :

(१) दफा ७ र ८ बमोजिम कायम भएको दर्ता सेस्ता अनुरूप नापी नक्सामा संशोधन गर्नु पर्ने भएमा मालपोत कार्यालयले सम्बन्धित मन्टिनेन्स नापी शाखामा लेखी पठाउनु पर्नेछ र त्यसरी लेखी आएपछि मन्टिनेन्स नापी शाखाले पनि नापी नक्सामा आवश्यक संशोधन गर्नु पर्नेछ ।

* चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

Σ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

▲ पाँचौं संशोधनद्वारा थप ।

○ पाँचौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

Φ पाँचौं संशोधनद्वारा भिकिएको

● तेश्रो संशोधनद्वारा थप ।

▲ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

▼ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

(२) जग्गाको वास्तविक स्थिति र नापी नक्सामा एकरूपता नभएको देखिएमा मालपोत कार्यालयले नापी नक्सामा सुधार गर्न नापी विभागमा लेखी पठाउनु पर्नेछ र त्यसरी लेखी आएपछि नापी विभागले नापी नक्सामा आवश्यक सुधार गर्नु गराउनु पर्नेछ।

८ख. घर जग्गा रोक्का वा फुकुवा गर्ने :

- (१) कुनै घर जग्गामा विवाद परी वा अरु कुनै कारणले रोक्का राख्न आवश्यक देखिएमा मालपोत कार्यालयले त्यस्तो घर जग्गा रोक्का राख्न सक्नेछ।
- (२) प्रचलित कानून बमोजिम कुनै अड्डा, अदालत वा सरकारी कार्यालयबाट कुनै घर जग्गा रोक्का राख्न वा त्यस्तो रोक्का राखिएको घर जग्गा फुकुवा गर्न लेखी आएमा मालपोत कार्यालयले लेखी आए बमोजिम त्यस्तो घर जग्गा रोक्का वा फुकुवा गरिदिनु पर्छ।
- (३) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित कुनै बैंक, वित्तीय संस्था वा स्थानीय निकायले आफ्नो आर्थिक कारोवारको सिलसिलामा कुनै घर जग्गा रोक्का राख्न वा त्यसरी रोक्का राखिएको घर जग्गा फुकुवा गर्न लेखी पठाएमा मालपोत कार्यालयले तोकिए बमोजिम त्यस्तो घर जग्गा रोक्का राख्नु वा फुकुवा गर्नु पर्नेछ। त्यसरी रोक्का राख्दा वा फुकुवा गर्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाको हकमा मालपोत कार्यालयले तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिनेछ।

परिच्छेद-४

मालपोतको असूलीसम्बन्धी व्यवस्था

९. मालपोत असूल गर्ने अधिकार :

- (१) मालपोत असूल गर्ने काम, कर्तव्य तथा अधिकार मालपोत कार्यालयको हुनेछ।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी मालपोत कार्यालयले असूल गर्दै आएको मालपोत कुनै सरकारी कार्यालय वा स्थानीय निकायद्वारा असूल गर्न पाउने गरी अधिकार सुम्पन सक्नेछ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम स्थानीय निकायले असूल गरेको मालपोतको रकम आफ्नो कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

१०. मालपोत बुझाउनु पर्ने : श्री ५ को सरकारमा मालपोत बुझाउनु पर्ने प्रत्येक जग्गाको जग्गावालाले सो जग्गाको प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम निर्धारित भएको मालपोत प्रत्येक वर्ष बुझाउनु पर्नेछ।

१०क. मालपोत दर निर्धारण गर्ने : दफा १० मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन बमोजिम जग्गावालाले प्रत्येक वर्ष बुझाउनु पर्ने मालपोतको दर श्री ५ को सरकारले निर्धारण गर्न वा त्यस्तो मालपोतको दर स्थानीय निकायले निर्धारण गर्ने गरी तोक्न सक्नेछ।

११. मालपोत बुझाउने म्याद : जग्गावालाले बुझाउनु पर्ने मालपोत प्रत्येक वर्ष जेष्ठ मसान्तसम्ममा बुझाउनु पर्नेछ।

१२. मालपोतमा छुट दिने : माघ मसान्तसम्ममा सो वर्षको मालपोत बुझाउने जग्गावालालाई सो वर्षको लाग्ने मालपोतको पाँच प्रतिशत छुट दिइनेछ।

१३. मालपोत नबुझाएमा लाग्ने शुल्क : दफा ११ बमोजिमको म्याद नाघेपछि सो वर्षको आषाढ १५ गतेसम्ममा मालपोत बुझाएमा पाँच प्रतिशत शुल्क समेत लगाई मालपोत असूल गरिनेछ।

१४. मालपोत असूल हुन बाँकी जग्गाको फाँटवारी : दफा १३ बमोजिमको म्यादभित्र पनि मालपोत नबुझाई बाँकी रहेको जग्गाको तोकिए बमोजिमको फाँटवारी मालपोत कार्यालयले आषाढ मसान्तसम्ममा तयार गर्नेछ। सरकारी कार्यालय वा स्थानीय निकायले मालपोत उठाएको भए त्यस्तो फाँटवारी सरकारी कार्यालय वा स्थानीय निकायले सो अवधिभित्र तयार गरी मालपोत कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ। सो फाँटवारी बमोजिमको मालपोत बाँकी रहेको जग्गा लिलाम

बिक्री गरिने भएमा मालपोत कार्यालयले तोकेको ठाउँहरूमा आश्विन मसान्तसम्ममा सूचना प्रकाशित गर्नेछ।

१५. मालपोत बाँकी भएको जग्गा रोक्का गर्न सकिने : दफा १४ बमोजिमको फाँटवारीबाट देखिएको मालपोत बाँकी भएको जग्गावालालाको जग्गा बाँकी मालपोत चुक्ति नबुझाएसम्म वा बाँकीमा लिलाम बिक्री नभएसम्म मालपोत कार्यालयले रोक्का राख्न सक्नेछ।

तर, त्यसरी रोक्का रहेको जग्गामा साविक बमोजिम खेती गर्न पाउनेछ।

१६. जग्गा लिलाम गर्ने :

(१) दफा १४ बमोजिमको फाँटवारीबाट देखिएको मालपोत बाँकी भएको जग्गामध्ये मालपोत असूल उपर गर्न मालपोत बाँकी रहेको कित्ता जग्गा मालपोत कार्यालयले तोकिए बमोजिम लिलाम बिक्री गर्न सक्नेछ।

(२) यस दफा बमोजिम जग्गा लिलाम बिक्री गरिने भएमा त्यस्तो लिलाम बिक्रीको काम मंसिर महीना देखि शुरु गरिनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम लिलाम बिक्री गर्दा कसैले सकार नगरेमा त्यस्तो जग्गाको स्वामित्व श्री ५ को सरकारमा सार्नेछ र श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा आएको जग्गा तोकिए बमोजिम बिक्री वितरण गर्न सकिनेछ।

तर त्यस्तो जग्गाको स्वामित्व श्री ५ को सरकारमा सरे पनि सो जग्गामा रहेको मोहीको मोहीयानी हक कायमै रहनेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम लिलाम बिक्रीबाट आएका रकम मध्ये बाँकी मालपोत र त्यसको पचास प्रतिशत शुल्क समेत कटाई बाँकी रहेको रकम सम्बन्धित जग्गावालालाई फिर्ता दिइनेछ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा आएको जग्गा बिक्री वितरण नभएसम्म त्यसको रेखदेख र अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(६) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आषाढ १६ गतेदेखि जग्गा लिलाम बिक्री नभएसम्म मालपोत दाखिल हुन आएमा त्यस्तो जग्गावालालाबाट मालपोत कार्यालयले मालपोतको वार्षिक दश प्रतिशतका दरले शुल्क समेत लगाई मालपोत असूल गर्नेछ।

तर, यो उपदफा प्रारम्भ हुनुभन्दा अघिको मालपोत बाँकीमा पैतृस प्रतिशत शुल्क लगाई मालपोत असूल गरिनेछ।

१७. मालपोत बुझाउने म्याद बढाउन सकिने :

(१) दफा ११ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो दफामा तोकिएको म्यादभित्र कुनै वर्ष कुनै जिल्ला वा जिल्लाका कुनै क्षेत्र वा कुनै व्यक्तिको मालपोत बुझाउन नसक्ने परिस्थिति छ भन्ने कुरा लागेमा श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी मालपोत बुझाउने म्याद बढाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम म्याद थप भएकोमा सो थप भएको जिल्लाको कुनै क्षेत्रमा सो थप म्याद भुक्तान भएपछि मात्र दफा १३, १४, १५ र १६ बमोजिमको कारवाइ गरिनेछ र त्यस्तोमा जति दिनको म्याद थप भएको छ त्यति दिन सो दफाहरूमा विभिन्न काम कारवाइ गर्ने भनी उल्लेख भएको म्यादहरूमा समेत सोही बमोजिम थप गरी म्याद कायम गरिनेछ।

१८. रसीद दिने : मालपोत कार्यालय वा मालपोत असूल गर्ने सरकारी कार्यालय वा स्थानिय निकायले बुझलिएको मालपोतको रसीद मालपोत बुझाउनेलाई दिनु पर्नेछ।

१९. हदबन्दीभन्दा बढी जग्गाको मालपोत असूल गर्ने सम्बन्धमा : भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ बमोजिम राख्न पाउने हदबन्दीभन्दा बढी जग्गा सम्बन्धित अधिकारीले प्राप्त गरी बिक्री वितरणबाट

* तेश्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

▼ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित।

* तेश्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

⊙ अर्थ सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०४७ द्वारा संशोधित।

○ पाँचौं संशोधनद्वारा संशोधित।

○ पाँचौं संशोधनद्वारा संशोधित।

▼ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित।

हस्तान्तरण नभएसम्ममा साविकबमोजिम श्री ५ को सरकारलाई मालपोत बुझाउने गरी साविक जग्गावालाको भोग चलनमा रहेको जग्गाको मालपोत सो जग्गावालाबाट असूल उपर गरिनेछ ।

तर, त्यस्तो जग्गाको मालपोत बाँकीमा जग्गा लिलाम नगरी सो जग्गावालाले पाउने क्षतिपूर्तिबाट बाँकी मालपोत कट्टा गरिनेछ ।

परिच्छेद-५

मालपोत मिन्हासम्बन्धी व्यवस्था

२०. नदीकाट, बालुबुर्ज भएमा वा पहिरो गएमा मालपोत मिन्हा दिने :
- (१) मालपोत लाग्ने कुनै जग्गा कुनै वर्ष नदी खोलाले काटेमा वा बालुबुर्ज भएमा वा पहिरो गएमा वा पहिरोले पुरी मुख्य बाली हुन नसकेमा सम्बन्धित जग्गावालाले तोकिएको म्यादभित्र तोकिएको ढाँचामा विवरण खोली मालपोत कार्यालयमा दरखास्त दिनु पर्नेछ ।
तर, बाली लागेको जग्गाको हकमा उपदफा (२) बमोजिम जाँचबुझ हुनुभन्दा अगावै सो बाली काटनु हुँदैन ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम पर्न आएको दरखास्तमा उल्लेखित कुराहरुको जाँचबुझगर्न मालपोत कार्यालयको प्रमुखले तीस दिनभित्र आफैँ गई वा डोर खटाई जाँचबुझ गर्न गराउनु पर्नेछ । सो बमोजिमको जाँचबुझ गर्दा गराउँदा सो वर्ष मालपोत मिन्हा गर्नु पर्ने देखिएमा कति प्रतिशतसम्म मालपोत मिन्हा दिनु पर्ने हो मालपोत कार्यालयले यकीन गरी मिन्हा दिई मालपोत विभागमा सात दिनभित्र जानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिमको जाँचबुझबाट कुनै जग्गा सधैँको निमित्त वेसाबूद वा बेकम्मा भएको देखिएमा सो जग्गाको लगत कट्टा गर्न मालपोत कार्यालयले श्री ५ को सरकारमा जाहेर गर्नेछ र श्री ५ को सरकारले मुनासिव देखेमा सो जग्गाको लगत कट्टा गर्न मालपोत कार्यालयलाई आदेश दिनेछ ।
२१. सुक्खा वा अन्य दैवी प्रकोपले बाली हुन नसकेमा मालपोत मिन्हा हुने :
- (१) कुनै वर्ष सुक्खा वा असिना परी वा सलह लागी वा बाढी आइ वा अरु कुनै दैवी प्रकोपले कुनै क्षेत्रमा *मुख्य बाली नोक्सानी भएमा आवश्यक जाँचबुझ गरी आंशिक वा पूरा मालपोत मिन्हा दिनुपर्ने लागेमा आफ्नो राय सहित मालपोत कार्यालयले श्री ५ को सरकारमा जाहेर गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम जाहेर भई आएमा वा कुनै तवरले त्यस्तो अवस्थाको जानकारी श्री ५ को सरकारलाई भएमा **..... आवश्यक देखिए जति मालपोत श्री ५ को सरकारले मिन्हा गर्नेछ ।

परिच्छेद-६

मालपोत असूल गर्ने काम, कर्तव्य र दायित्वसम्बन्धी व्यवस्था

२२. यस ऐन बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्न सक्ने : दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम कुनै सरकारी कार्यालय वा स्थानीय निकायले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम मालपोत असूल गर्दा सो सम्बन्धमा जग्गा लिलाम बिक्री गर्ने बाहेक मालपोत कार्यालयलाई प्राप्त सम्पूर्ण अधिकारहरु त्यस्तो सरकारी कार्यालय वा स्थानीय निकायले समेत प्रयोग गर्न पाउनेछन् ।
२३. हानी नोक्सानीको बिगो व्यहोर्नु पर्ने : कसैले मालपोत असूल गर्दा जानीजानी वा बदनियतसाथ यो ऐन वा प्रचलित कानूनको बर्खिलाप हुने काम गरी श्री ५ को सरकार वा अरु कसैलाई कुनै किसिमको हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा सो हानी नोक्सानीको बिगो र अन्य दायित्व मालपोत असूल गर्ने काममा खटिएको व्यक्तिले व्यहोर्नु पर्नेछ । त्यसरी मालपोत असूल गरेको रकम हानी नोक्सानी भएकोमा निज उपर प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही समेत हुनेछ ।

* तेश्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

** अर्थ सम्बन्धी केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०४७ द्वारा फिर्काएको ।

० पाँचौँ संशोधनद्वारा संशोधित ।

परिच्छेद-७

जग्गा आवाद गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था

२४. सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा दर्ता गर्न वा आवाद गर्न नहुने :
- (१) सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा व्यक्ति विशेषका नाममा दर्ता वा आवाद गर्न गराउन हुँदैन ।
तर श्री ५ को सरकारले सार्वजनिक जग्गा सार्वजनिक प्रयोजनको लागि र सरकारी जग्गा श्री ५ को सरकारबाट उचित ठहऱ्याएको कुनै कामको लागि व्यवस्था गर्न यस उपदफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (२) कसैले यो दफा प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि वा पछि कुनै सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा व्यक्ति विशेषको नाउँमा दर्ता गरी आवाद गरेकोमा त्यस्तो दर्ता स्वतः बदर हुनेछ । त्यस्तो जग्गाको व्यक्ति विशेषका नाउँमा रहेको दर्ता लगत समेत मालपोत कार्यालय वा श्री ५ को सरकारले तोकेको अधिकारीले कट्टा गर्नेछ ।
- (३) सरकारी जग्गा र सार्वजनिक जग्गा सम्बन्धित मालपोत कार्यालयले दर्ता गरी तोकिए बमोजिमको अभिलेख अद्यावधिक राख्नु पर्नेछ ।
२५. दर्ता नभएको जग्गा आवाद गर्न नहुने : दर्ता नभएको जग्गा कसैले आवाद गर्नु गराउनु हुँदैन ।
तर, दफा २६ बमोजिम तोकिएको समितिले जग्गा आवाद गर्न स्वीकृति दिएपछि वा पुनर्वाससम्बन्धी प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम जग्गा बिक्री वितरण भएपछि त्यस्तो जग्गा आवाद गर्न यस दफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
२६. स्वीकृति लिई दर्ता नभएको जग्गा आवाद गर्ने :
- (१) दर्ता नभएको जग्गा आवाद गर्न तोकिएको समितिबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (२) दर्ता नभएको जग्गा आवाद गर्न स्वीकृतिको निमित्त तोकिएको समितिमा दरखास्त दिनु पर्नेछ ।
- (३) मोही वा जग्गावालाको हैसियतले तोकिएको हदसम्म आफ्नो जग्गा नभएको व्यक्तिले मात्र उपदफा (२) बमोजिम दरखास्त दिन पाउनेछ ।
- (४) तोकिएको समितिले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा अन्य प्रचलित नेपाल कानूनको अधीनमा रही उपदफा (३) बमोजिमका व्यक्तिलाई दर्ता नभएको जग्गा आवाद गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम तोकिएको समितिले स्वीकृति दिँदा त्यस्तो जग्गा आवाद गर्न पाउने शर्तहरु तथा सो बापतको दस्तूर तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
तर,
(क) यस दफामा लेखिएको कुनै कुराले दफा २४ को उपदफा (१) बमोजिम आवाद वा दर्ता गर्न नहुने जग्गा आवाद गर्न स्वीकृति दिने अधिकार त्यस्तो समितिलाई हुने छैन ।
(ख) कुनै कारणले कुनै व्यक्तिको नाममा हाल आवादी दर्ता हुन नसक्ने जग्गा सो व्यक्तिलाई तोकिएको समितिले आवाद गर्न स्वीकृति दिने छैन ।
(ग) कुनै एकै जग्गा आवाद गर्न स्वीकृतिको लागि एकभन्दा बढी व्यक्तिहरुको दरखास्त परेमा तोकिए बमोजिमको प्राथमिकता अनुसार अनुमति दिइनेछ ।
- (६) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै क्षेत्रको जग्गामा बसोबास गराउने भएमा श्री ५ को सरकारले तोकेको हदसम्मको जग्गा पुनर्वाससम्बन्धी प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम बिक्री वितरण गराउन सक्नेछ ।
- (७) तोकिएको समितिले जग्गा आवाद गर्न स्वीकृति दिँदा वा उपदफा (६) बमोजिम बसोबासको निमित्त जग्गा बिक्री वितरण गर्दा तोकिएको समिति वा सम्बन्धित अधिकारीले त्यस्तो जग्गा दर्ता गर्न लगाउनु पर्नेछ ।
- (८) यस दफा अन्तर्गत सम्बन्धित समिति वा अधिकारीले गरेको निर्णय वा आदेशलाई मालपोत कार्यालयले तोकिए बमोजिम कार्यान्वित गर्नेछ ।

परिच्छेद-८

विविध

२७. जिमिदारसंगको बक्यौता असुल गर्ने : जिमिदारी उन्मूलन हुँदाका बखत जिमिदारसंग पेट बाँकी रहन गएको मालपोत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम सरकारी बाँकी सरह जिमिदारी श्रेस्ता बमोजिम असुल उपर गरिनेछ ।
२८. मालपोत असुल तहसील गर्ने काममा बाधा विरोध गर्नेलाई सजाय : कसैले मालपोत असुल तहसील गर्ने काममा बाधा विरोध पुऱ्याएमा सो बाधा विरोध गर्ने व्यक्तिलाई मालपोत कार्यालयका प्रमुखले पाँचसय रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
२९. सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा दर्ता वा आवाद गरेमा हुने सजाय : कसैले सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा दर्ता वा आवाद गराएमा मालपोत कार्यालयले निजलाई एकहजार रुपैयाँदेखि दशहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गरी त्यस्तो जग्गा बभ्र्याई दिनेछ ।
- २९क. भुट्टा विवरण पेश गरेमा हुने सजाय : प्रचलित कानून बमोजिम मालपोत कार्यालयबाट सम्पादन हुने काम कारबाहीको सिलसिलामा कसैले जानी जानी भुट्टा विवरण पेश गरेको देखिन आएमा तत्सम्बन्धी निर्णय गर्दा मालपोत कार्यालयले सो विवरण पेश गर्ने व्यक्तिलाई एकहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
३०. स्वीकृति बिना जग्गा आवाद गर्नेलाई सजाय : कसैले दफा २६ को उपदफा (४) बमोजिम स्वीकृति प्राप्त नगरी दर्ता नभएको कुनै जग्गा आवाद गरेमा वा गर्न लगाएमा निजलाई सो जग्गा आवाद गरेकै वर्षदेखिको प्रचलित नेपाल कानून बमोजिमको मालपोतको बिगोको दश दोब्बरसम्म जरिवाना गरी मालपोत कार्यालयको प्रमुखले सो जग्गा जफत गर्नेछ, त्यसरी जफत भएको जग्गाको सम्बन्धमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
३१. पुनरावेदन : यस ऐनको दफा ७, ८, ८ख., २८, २९ र ३० बमोजिम मालपोत कार्यालयले गरेको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।
तर दफा ७ बमोजिम मालपोत कार्यालयले हक बेहक सम्बन्धी प्रश्न उठाई अदालतबाट निर्णय गर्नु पर्ने गरी गरेको निर्णय उपर पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने छैन ।
३२. अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने : यस ऐन अनुसारको काम कारवाई गर्दा बयान लिन, पक्ष भिकाउन, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने सम्बन्धमा मालपोत कार्यालयको प्रमुखलाई प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुनेछ ।
- ३२क. विभागीय कारवाई हुने : यस ऐन बमोजिम मालपोत कार्यालयबाट गर्नु पर्ने कारवाई बदनीयतपूर्ण ढंगबाट भए गरेको देखिएमा सम्बन्धित अधिकृत वा कर्मचारीलाई विभागीय सजाय हुनेछ ।
- ३२ख. काम कारबाही बदर गर्न सक्ने : यस ऐन बमोजिम मालपोत अधिकृतबाट जग्गाको नामसारी, दाखिल खारेज तथा दफा ७ को उपदफा (३) मा उल्लिखित विवरणहरूमा संशोधन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम गम्भीर त्रुटी भएको छ भन्ने कुरा अदालतमा उजुर पर्नु अघि कसैको निवेदन परी वा कुनै व्यहोराले थाहा हुन आएमा मालपोत विभागको महानिर्देशकले उक्त निर्णय बदर गरी कानून बमोजिम पुनः निर्णय गर्न सक्नेछ ।
३३. नियम बनाउने अधिकार : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न श्री ५ को सरकारले नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।
३४. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार : यो ऐन कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा श्री ५ को सरकारले सो बाधा अड्काउ फुकाउनको लागि नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी आवश्यक आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

० पाँचौ संशोधनद्वारा संशोधित ।

१ पाँचौ संशोधनद्वारा थप ।

२ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

३५. निष्कृत तथा खारेज हुने : यो ऐन प्रारम्भ भएका जिल्लामा देहायका नेपाल कानूनहरू निष्कृत हुनेछन् र यो ऐन नेपाल अधिराज्यभर प्रारम्भ भएपछि उक्त नेपाल कानूनहरू स्वतः खारेज हुनेछन् :-

- (क) भूमि प्रशासन ऐन, २०२४,
(ख) मालपोत (विशेष व्यवस्था) ऐन, २०१८,
(ग) मालपोत (मिन्हा) ऐन, २०१९,
(घ) मधेश मालको सवाल,
(ङ) पहाड माल सवाल ।

१४. मिति २०४५।२।३ को सूचनाद्वारा भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को परिच्छेद-२ को दफा ३ लमजुङ्ग र खोटाङ्ग जिल्लाहरूमा २०४५ साल श्रावण १ गते देखि प्रारम्भ ।
१५. मिति २०५१।४।१ को सूचनाद्वारा भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को परिच्छेद-२ वाजुरा र दैलेख जिल्लामा सोही मिति देखि प्रारम्भ हुने गरी तोकिएको ।
१६. मिति २०५२।५।१ को सूचनाद्वारा भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को परिच्छेद-२ संखुवासभा जिल्लामा सोही मिति देखि प्रारम्भ हुने गरी तोकिएको ।
१७. मिति २०५३।७।१ को सूचनाद्वारा भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ को परिच्छेद-२ सोलुखुम्बु जिल्लामा सोही मिति देखि प्रारम्भ हुने गरी तोकिएको ।

परिच्छेद-५ कानून व्यवसाय गर्ने अधिकार

२२. उपस्थित हुने, पैरवी र बहस गर्ने अधिकार :
- (१) वरिष्ठ अधिवक्ता तथा अधिवक्तालाई सर्वोच्च अदालत लगायत नेपाल अधिराज्यका जुनसुकै अड्डा, अदालत वा अधिकारीका समक्ष आफ्नो पक्षका तर्फबाट उपस्थित हुने, पैरवी गर्ने र बहस गर्ने अधिकार हुनेछ ।
  - (२) अधिवक्तालाई सर्वोच्च अदालत बाहेक नेपाल अधिराज्यका अन्य अड्डा अदालत वा अधिकारीका समक्ष आफ्नो पक्षका तर्फबाट उपस्थित हुने, पैरवी गर्ने र बहस गर्ने अधिकार हुनेछ ।
२५. अनधिकृत व्यक्तिले कानून व्यवसाय गर्न नहुने :
- (१) कानून व्यवसायीमा नदरिई कसैले पनि कुनै मुद्दामा मुद्दाको कुनै पक्षको तर्फबाट अड्डा, अदालतमा उपस्थित हुन, पैरवी गर्न तथा बहस गर्न हुँदैन ।
  - (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै विदेशी मुलुकबाट कानून व्यवसायी प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको कानून व्यवसायीले सम्बन्धित अदालतबाट अनुमति लिई कुनै खास मुद्दाको सम्बन्धमा कुनै पक्षको तर्फबाट अदालतमा उपस्थित भै बहस गर्न सक्नेछ ।
  - (३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सरकारी वकील, मुद्दाको पक्ष वा यस ऐन बमोजिम कानून व्यवसाय गर्न पाउनेहरूको संख्या दशजना भन्दा कम भएको जिल्लामा अरु कसैले मुद्दाको कुनै पक्षको तर्फबाट अड्डा अदालतमा उपस्थित हुन, पैरवी गर्न तथा बहस गर्न बाधा पर्ने छैन ।
  - (४) उपदफा (१) को विपरीत कसैले कुनै काम गरेमा दुई हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा ६ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुन सक्नेछ ।

४. नालेस वा उजूर गर्दा खुलाउनु पर्ने कुराहरु :
- (१) यस ऐन बमोजिम कोर्ट फी लाग्ने मुद्दामा नालेस वा उजूर गर्दा चल वा अचल सम्पत्ति पत्री दावा गरेको वा दावा छुटाई पाउँ भनेकोमा त्यस्तो शुरू चल वा अचल सम्पत्तिको नगदीमा मोल वा बिगो कति हो स्पष्ट खुलाई र त्यसो नभनी गरिदिनु पर्ने कुनै कुरा गरिदिन वा गर्नु नपर्ने कुरा गच्यो वा गर्न आँट्यो भन्ने मात्र दावा गरेकोमा दावा गरिएका कुरा स्पष्ट देखिने गरी लेखी नदिएको नालेस वा उजूर लाग्न सक्नेछैन ।
तर-
  - (१) अंश बण्डा गरी भराई पाउँ भन्ने मुद्दामा बिगो नखुलाई नालेस उजूर गरे पनि लाग्छ । अंशबण्डा गरी दिनु पर्ने देखिएपछि बण्डा गर्नु पर्ने अंशको नेपाल कानून बमोजिम मोल बिगो खुलाई फाँट लिई बिगो कायम गरी कोर्ट फी लिइनेछ ।
  - (२) पहिले नालेस वा उजूर गर्दा गरिदिनु पर्ने कुनै कुरा गरी दिनु वा गर्नु नपर्ने कुरा गच्यो वा गर्न आँट्यो भन्ने मात्र दावा गरेकोमा पछि मोल बिगो दिने दिलाउने कुरामा समेत तैकात गर्नु पर्ने हुन आयो भने त्यस्ता मोल बिगोको लाग्ने कोर्ट फी दाखिल नगरी त्यस्तो मुद्दा कारवाई हुन सक्नेछैन ।
- * (२) उपदफा (१) बमोजिम मोल बिगो खुलाउँदा जग्गा जमीन वा अन्य अचल सम्पत्तिको हकमा देहाय बमोजिम मोल कायम गर्नु पर्छ :-
- (क) रजिष्ट्रेशन दस्तुर वा करको रकम निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि श्री ५ को सरकारले कुनै मोल निर्धारण गरेको भए त्यस्तो मोल ।
तर, त्यस्तो जग्गा जमीन वा अन्य अचल सम्पत्ति खरिद बिक्री भएको रहेछ र सो खरिद बिक्रीको मोल रजिष्ट्रेशन दस्तुर वा करको प्रयोजनको लागि निर्धारित मोल भन्दा बढी रहेछ भने खरिद बिक्री हुँदा कायम भएको मोल बमोजिम नै कोर्ट फी लाग्नेछ ।
  - (ख) खण्ड (क) बमोजिम कुनै मोल निर्धारण नभएको र खरिद बिक्रीको मोल पनि कायम हुन नसकेको अवस्थामा स्थानीय प्रचलित मोल ।

कृषि विकास बैङ्क ऐन, २०२४

लालमोहर र प्रकाशन मिति
२०२४।७।६

२०. बैङ्कलाई छुट र सुविधा : अन्य प्रचलित नेपाल कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बैङ्कलाई तल लेखिएबमोजिमको छुट र सुविधा प्राप्त हुनेछ :-
- (क) बैङ्कसित गरिने कुनै किसिमको कारोबारको कुनै लिखित रजिष्ट्रेशन गर्नु पर्ने छैन ।
  - (ख) शंयरहरूको बिक्री वितरण वा हस्तान्तरणसम्बन्धी लिखित लगायत बैङ्कसित सम्बन्धित कुनै किसिमको लिखतमा टिकट वा अन्य दस्तुर लाग्ने छैन ।
  - (ग) बैङ्कले दिने कर्जाको अवधि सम्बन्धमा प्रचलित नेपाल कानूनको हदम्याद लागू हुने छैन ।
  - (घ) बैङ्कले दिएको कर्जा सदुपयोग भएको छु छैन भनी तोकिएबमोजिम जाँचबुझ गराउन सक्नेछ र यस्तो जाँचबुझको प्रतिवेदन प्रमाण मानिनेछ ।
- (ङ) .....
- ◆ (च) बैङ्कले लिने वा दिने ऋणको ब्याज दर नेपाल राष्ट्र बैङ्कले तोकेबमोजिम हुनेछ ।
  - (छ) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बैङ्कले लिएको धितो बैङ्कको साँवा ब्याज चुक्ता नहुञ्जेलसम्मका लागि, जसको हकको चल अचल सम्पत्ति जुन रूपमा धितो लिएको छ, दर्ता बैङ्कका नाममा नभए तापनि सो धितो लिएको चल अचल सम्पत्तिमा धितो दिनेलाई वा धितो दिन मञ्जूर गरी दिनेलाई भएको सम्पूर्ण हकमा बैङ्कको स्वामित्व कायम रहनेछ ।
- २०क. सम्भौता वा शर्त कबुलियत उल्लंघन गरेमा बैङ्कको अधिकार :
- (१) कुनै व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाले बैङ्कसंग भएको कर्जाको सम्भौता वा शर्त कबुलियतको पालन नगरेमा सो व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाले बैङ्कसंग राखेको धितोलाई बैङ्कले बिक्री वा लिलाम वा अन्य कुनै व्यवस्था गरी आफ्नो साँवा ब्याज असूल उपर गर्न सक्नेछ ।
  - (२) कर्जा लिने व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाले बैङ्कसित धितोराखेको जायज्यथामा कुनै किसिमले हक छोडिदिई वा त्यस्तो व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाले अरु कुनै काम कारवाईबाट बैङ्कसित धितो राखेको जायज्यथाको मोल घटन गएमा प्रचलित नेपाल कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बैङ्कले त्यस्तो व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाबाट त्यसरी घटन गएको मोल जतिको अरु जायज्यथा धितो राख्न लगाउन सक्नेछ । बैङ्कले तोकेको म्यादभित्र कर्जा लिने व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाले त्यसरी धितो राख्न नसकेमा बैङ्कले आफ्नो सावाँ ब्याज बैङ्कमा धितो राखेको जायज्यथाबाट लिलाम बिक्री गरी वा अरु कुनै व्यवस्था गरी असूल उपर गर्न सक्नेछ ।
  - (३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम बैङ्कले लिलाम बिक्री गरी असूल उपर गर्दा त्यस्तो धितोबाट बैङ्कको साँवा र ब्याजको पूरा रकम असूल उपर हुन नसकेमा असूल उपर हुन नसकेको जति रकम सो व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थाको अरु जायज्यथाबाट समेत बैङ्कले लिलाम बिक्री गरी असूल उपर गरी लिन सक्नेछ ।
  - (४) यस दफाबमोजिम बैङ्कले कुनै व्यक्तिको नाममा कुनै सम्पत्ति नामसारी गरेमा सम्पत्तिको मालिकसंग सोभै लिए सरह नै सो सम्पत्ति उपर सो व्यक्तिको अधिकार रहनेछ ।

- पहिलो संशोधनद्वारा खारेज ।
◆ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
● तेश्रो संशोधनद्वारा थप ।
* पहिलो संशोधनद्वारा थप भई तेश्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

- (५) यस दफाबमोजिम लिलाम बिक्री वा अन्य व्यवस्था गरी असूल उपर गरी आएको रकमलाई सम्पत्ति बिक्री वा लिलाम वा अन्य व्यवस्था गर्दा भएको खर्चको रकम र बैङ्कको साँवा ब्याजको रकम चुक्ता गर्नमा लगाई बाँकी रहन आएको रकम सम्बन्धित व्यक्ति, उद्योग, ग्राम समिति वा संगठित संस्थालाई दिइनेछ ।
  - (६) यस दफाबमोजिम बैङ्कले लिलाम वा बिक्री गर्दा लिलाममा सकार्ने वा बिक्रीमा लिने व्यक्तिको नाउँमा सो जायज्यथा प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज नामसारी गरिदिनको लागि बैङ्कले सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।
  - (७) उपदफा (६) बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज नामसारीको लागि बैङ्कबाट लेखी आएमा सम्बन्धित कार्यालयले पनि रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज नामसारी गरिदिनु पर्नेछ ।
  - (८) यस दफाबमोजिम बैङ्कले लिलाम वा बिक्री गर्दा कसैले नसकारेमा बैङ्कले उक्त सम्पत्तिको स्वामित्व आफूमा लिन सक्नेछ र त्यस्तो स्थितिमा सम्बन्धित सरकारी कार्यालयहरूले बैङ्कको जनाउबमोजिम आफ्नो कार्यालयमा रहेको श्रेस्तामा तदनुसार रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज नामसारी गरिदिनु पर्छ ।
- १९) उपदफा (७) वा (८) बमोजिम दाखिल खारेज भएपछि सम्बन्धित व्यक्ति वा बैङ्कले आफ्नो सम्पत्ति भोगचलन गर्न जाँदा सो सम्पत्ति छाडिदिनु पर्ने व्यक्तिले घिन्याई गरेको वा जवरजस्ती गरेको उजूरी परेमा प्रचलित कानूनबमोजिम उक्त सम्पत्ति चलन चलाईदिनु पर्नेछ ।

